Tekst: Martijn Reinink
Beeld: Tamar Smit

Het werk achterna

De arbeidsmarkt, waar vaste aanstellingen voor specialisten schaars zijn, noopt jonge klaren tot verhuizen. In veel gevallen verkassen zij met – of tijdelijk zonder – partner en kinderen meer dan eens in een paar jaar tijd. Dat vraagt offers van het gezin.

In 2013 en 2014 hield beroepsvereniging De Jonge Specialist (DJS) een enquête onder aiossen en jonge klaren om de (verborgen) werkloosheid in kaart te brengen. Er was sprake van aanhoudende werkloosheid in die periode. Ook bleek er nauwelijks doorstroming naar vaste banen: in 2014 had 44 procent van de jonge klaren een tijdelijke baan. Slechts 22 procent van die groep gaf aan uitzicht te hebben op een vaste aanstelling. De uitstroom naar het buitenland was tussen 2013 en 2014 vervijfvoudigd.

Het afgelopen jaar heeft DJS geen enquête gehouden, maar bestuurslid Marjolein Kremers durft wel te stellen dat de arbeidsmarkt ten opzichte van 2014 niet is verbeterd. “Van radiologie en kindergeneeskunde weten we dat de situatie is verslechterd en bij veel andere specialismen heerst datzelfde gevoel. De vacatures die er zijn, zijn nagenoeg allemaal van tijdelijke aard, variërend van drie maanden tot een jaar. Er is weinig ruimte om mensen aan te nemen en bestaande maatschappen nemen minder risico’s voor het geval resultaten tegenvallen.” Consequentie is dat veel jonge klaren van tijdelijke baan naar tijdelijke baan hoppen. Dat betekent voortdurend verhuizen, vaak met een partner en jonge kinderen, want een gezin stichten de meeste specialisten tijdens hun opleiding al.

Zo ook Erna Blommers (38), moeder van drie en net als haar partner anesthesioloog. Hun zoon Feie Gijs kregen zij tijdens hun opleiding aan het Erasmus MC. “Mijn man ging na zijn opleiding in eerste instantie voor een chefplek naar Nieuwegein”, blikt Blommers terug. “Ik bleef nog een jaar als staf in Rotterdam, waar we ook woonden. We wisten dat ik daar niet als anesthesioloog zou blijven werken, maar waar wel, dat was de vraag.” Daardoor liep het koppel tegen een praktisch probleem aan: de ellenlange wachtlijsten voor scholen en opvang in de Randstad. “Misschien een beetje burgerlijk”, zegt Blommers, “maar dat maakte me onrustig. Waar moesten we Feie Gijs, tweeënhalf jaar oud, inschrijven? Ik heb hem toen maar op een school in Zeist aangemeld.”

Van die wachtlijst kon zijn naam gauw weer worden geschrapt. Het gezin verhuisde met zoon en dochter van zes weken uiteindelijk naar Utrecht. “Midden van het land”, verklaart Blommers die keuze. “Ik had nog geen baan, maar vandaaruit kon ik alle kanten op.” Feie Gijs had moeite met de verhuizing. “Een periode lang kwam hij elke avond zijn bed uit. In het begin brachten we hem nog naar de crèche in Rotterdam. Dat was bekend terrein. In Utrecht waren overigens ook weinig opvangmogelijkheden.” Zoonlief was goed en wel gewend toen Blommers anderhalf jaar na die verhuizing een vaste aanstelling in Tergooi in Hilversum kreeg. “Mijn man en ik vonden dat een van ons dicht bij het ziekenhuis moest wonen. De keus viel op Hilversum. Voor Peter is Nieuwegein met files 40 minuten rijden. Tijdens weekenddiensten slaapt hij daar. Na die verhuizing was Feie Gijs weer behoorlijk van slag. Maar sinds we hier gesetteld zijn, gaat het heel goed met hem.”

Kleinste ziekenhuis

De anesthesioloog noemt die verhuizingen “een noodzakelijk iets om een stabiele situatie te creëren.” Chirurg Martijn Möllers (38) staat er net zo in. Hij verhuisde in 2011 met zijn gezin van Leiden naar Friesland. “Ik had de voorkeur voor een ziekenhuis in de Randstad”, zegt hij, “maar de plekken waren daar destijds al dun bezaaid. Een vaste betrekking zat er zeker niet in, dus ben ik me buiten de Randstad gaan >

> oriënteren. Als je blik breder is, kun je je mogelijk wel definitief vestigen.” Möllers ging solliciteren bij De Sionsberg in Dokkum, het kleinste ziekenhuis van Nederland, en werd aangenomen als algemeen chirurg. “Collega’s en vrienden zeiden: ‘Écht, naar Friesland? Naar zo’n klein ziekenhuis?’ In zo’n ziekenhuis is het operatiepalet beperkt, maar ik zag genoeg uitdaging. Bovendien hadden we op dat moment een zoon van twee jaar en een dochter van vier maanden. We wilden één keer een stap maken en onze kinderen op een vaste plek laten opgroeien. Sommige collega’s kiezen vanwege krapte op de arbeidsmarkt voor een vervolgopleiding. Anderen willen beslist in de Randstad blijven. Dat geldt bijvoorbeeld voor een vriend en oud-studiegenoot van mij. Elk jaar begint hij met een jaarcontract in een ander ziekenhuis; hij is al een paar keer verhuisd met zijn gezin. Ik moet daar niet aan denken.”

Ook in de uithoeken

DJS-bestuurslid Marjolein Kremers kan niet bevestigen of de kans op een vaste aanstelling buiten de Randstad groter is dan erin. “Die geluiden horen we wel, maar ook in de uithoeken van Nederland is er inmiddels weinig ruimte en gaat het vaak om waarnemingen bij ziekte of zwangerschap.” Jonge klaren staan niet te springen om voor een dergelijke tijdelijke functie te verhuizen, bleek uit de DJS-enquête uit 2014. “Voor een vaste betrekking was 73 procent bereid te verhuizen en 10 procent van de respondenten was al verhuisd”, laat Kremers weten. “Voor een tijdelijk contract wilde slechts 19 procent verhuizen. De bereidheid om voor een vaste betrekking naar het buitenland te verhuizen was groter: 35 procent was daartoe bereid en 4 procent was al geëmigreerd. Bij tijdelijke contracten en vervolgopleidingen kiezen velen ervoor om heen en weer te reizen, met een appartement in de stad van het ziekenhuis voor de weekenddiensten.”

Dat laatste deed oncologisch uroloog Anton Breeuwsma (39) ook. Hij studeerde in Groningen, werd uroloog in het UMCG, kocht een huis in de stad en kreeg er met zijn partner twee kinderen. Eén jaar van zijn opleiding volgde hij in Zwolle. “Dagelijks pendelde ik op en neer met de trein”, herinnert hij zich nog goed. “Ik had een kamertje in Zwolle. Als ik weekenddienst had, bleef ik er slapen. In de loop van zaterdag kwam mijn vrouw met onze dochter Eva. Matras en een opblaasbaar bedje gingen mee in de auto. De bank ging dan aan de kant en ’s avonds aten we een opwarmmaaltijd, want de keuken was te klein om te koken. Ik heb dat als heel knus en gezellig ervaren.” Later in zijn loopbaan verbleef Breeuwsma voor een fellowship een half jaar in het AVL en betrok hij tijdelijke woonruimte in Amsterdam. “Inmiddels was ook Mees geboren”, zegt hij. “Mijn vrouw, waarnemend huisarts, bleef in Groningen met de kinderen. Werken én in haar eentje de zorg voor hen, dat was zwaar, maar ze heeft het fantastisch gemanaged. Wanneer ik weekenddienst had, kwamen ze geregeld met z’n drieën naar Amsterdam. Dan ontmoetten we elkaar in de stad en gingen we lekker eten of wat leuks doen.” Al zag Breeuwsma zijn gezin ook weleens tien dagen niet. “Bij jonge kinderen kan er in tien dagen zo veel veranderen. Als je thuiskomt, staat of loopt er ineens één of zeggen ze nieuwe dingen. Dat vond ik soms moeilijk. Voor een vrachtwagenchauffeur moet dat net zo zijn.”

Na dat fellowship zijn de Breeuwsma’s in maart 2014 verhuisd naar Brabant. “In het noorden waren alleen wat chefplekken. In Tilburg kreeg ik de mogelijkheid toe te treden tot een maatschap.” Het gezin, inmiddels uitgebreid met een derde telg, staat momenteel voor een laatste verhuizing. “Van een huurhuis naar een koophuis een paar honderd meter verderop”, zegt de uroloog. “Hier willen we voorlopig blijven.” Moeite met de overgang van Groningen naar Brabant hebben zijn kinderen niet gehad. “In gedrag hebben we nooit verandering gemerkt”, stelt Breeuwsma vast. “Ik denk zelfs dat ze het gemakkelijker hebben dan wij. Kinderen denken minder in herinneringen. Die gaan weer verder en maken nieuwe vriendjes. En dat reizen, het werk van papa, daar groeien ze mee op, daar zijn ze aan gewend.”

Mopperend kind

Orthopeed José Smolders (33), moeder van Koosje Jans (4), heeft minder goede ervaringen met dat gereis. In oktober 2014 was ze klaar met haar opleiding tot orthopedisch chirurg en tot juli 2015 heeft ze als chef de clinique in Hengelo gewerkt. Daarvoor moest ze dagelijks 200 km op en neer rijden tussen woonplaats Lent en Hengelo. “Ik stapte om 6 uur ’s ochtends in de auto. Tussen half 7 en 7 uur was ik weer thuis. Dan lag mijn dochter net wel of nog net niet in bed. En een à twee weekenden per twee maanden had ik weekenddienst en bleef ik in Hengelo. Dat heeft veel impact op haar gehad, ze mopperde vaak dat ik zo veel weg was.”

Op dit moment verblijft Smolders met man en dochter in Ottawa, Canada, waar ze een fellowship van een jaar volgt. “De kans op een vaste baan in Nederland, direct vanuit de opleiding, achtte ik klein. Dat was een extra motivatie om te gaan, maar we zien het bovenal als een avontuur en het maakt me een betere orthopeed. Mijn werkdagen zijn korter nu en we hebben veel meer tijd samen als gezin.” Koosje Jans moppert hier niet, al mist ze haar vriendjes en familie in Nederland wel. “Vaak is dat missen van korte duur en stapt ze er vrij gemakkelijk weer overheen. Ze is er wel heel duidelijk over dat ze na dit jaar terug wil naar haar vriendjes. Maar de kans dat we in Lent kunnen blijven wonen, is heel klein. Ik heb nog geen baan als ik terugkom en de uiteindelijke vaste plek die ik zoek, kan overal in Nederland zijn. Daar bereiden we haar nu al op voor.”

Verhuizen heeft op het ene kind meer impact dan op het andere, blijkt uit de verhalen van deze specialisten. De impact die het heeft op een partner die een baan moet opgeven, is misschien nog wel groter.

De man van orthopeed Smolders heeft in Nederland een eenmanszaak als onder meer tekstschrijver en heeft dit jaar een sabbatical. “Dat bevalt hem prima”, zegt Smolders. “Hij vult zijn tijd met wielrennen, schrijft korte verhalen en neemt de zorg voor onze dochter en het huishouden op zich. Hij bezint zich nu op wat hij wil gaan doen wanneer we terugkomen, maar dat hangt ook af van waar in Nederland we komen te wonen.”

Bij Martijn Möllers, die sinds het faillissement van De Sionsberg als chirurg in ziekenhuis Nij Smellinghe in Drachten werkt, lag de verhuizing gevoeliger. “Mijn vrouw had een geweldige baan als persvoorlichter bij de politie Haaglanden. Die heeft ze voor mij op moeten geven. In haar vakgebied, communicatie, kan ze vele kanten op. Als chirurg ben je zo specifiek opgeleid. Bovendien ben ik de hoofdkostwinner, dus een andere optie was er niet, daar waren we het wel over eens. Neemt niet weg dat het voor haar heel moeilijk was om haar werk op te geven.” Al heeft ze daar volgens Möllers uiteindelijk geen spijt van gehad. “We zijn echt verknocht aan Friesland. We hebben een fantastisch huis, mijn vrouw en ik hebben allebei een uitdagende baan en de kinderen zijn gelukkig. Die halen zelfs een voldoende voor Fries op school.”

Carrièreswitch

De gezinnen van Möllers, Smolders, Breeuwsma en Blommers zijn bereid (geweest) om offers te brengen, om te reizen en om te verhuizen voor werk, opleiding en een stabiele woonsituatie. “De meeste jonge klaren hebben er veel voor over om aan het werk te komen of te blijven om hun registratie te behouden”, weet DJS-bestuurslid Kremers. “Toch geldt dat niet voor iedereen. Aantallen hebben we niet, maar we kennen verhalen van specialisten die na twaalf tot vijftien jaar opleiding een carrièreswitch maken. Of dat dat enkel met baanperspectief te maken heeft of ook met andere factoren, is de vraag. Maar het belang van de partner of het gezin zal voor een aantal zeker de doorslaggevende factor zijn.” <

‘Oplossingen op korte termijn niet eenvoudig’

Naar aanleiding van de enquête in 2014 heeft De Jonge Specialist ervoor gepleit minder specialisten op te leiden en frequenter capaciteit te ramen om werkloosheid te voorkomen. “Dat heeft echter pas na zes jaar effect”, stelt bestuurslid Marjolein Kremers. “Oplossingen voor de korte termijn zijn niet eenvoudig, maar samen met de junior wetenschappelijke verenigingen, de Federatie Medisch Specialisten en de Landelijke vereniging van Artsen in Dienstverband delen we best practices. Zo worden er binnen orthopedie en radiologie extra fellow-plekken gecreëerd, zijn er vakgroepen waarin medisch specialisten minder zijn gaan werken om ruimte te maken voor jonge klaren en worden er duobanen aangeboden.” DJS hoopt dat deze initiatieven landelijke navolging krijgen. “Helaas zal dit niets veranderen aan de hoeveelheid tijdelijke contracten”, zegt Kremers. “We roepen vakgroepen daarom op om, meer dan nu, vaste contracten aan te bieden als dat mogelijk is. Het is in ieder geval van belang dat jonge klaren met een tijdelijke aanstelling voldoende mogelijkheden krijgen om hun vaardigheden op peil te houden.”